

Culture of Polis

КУЛТУРА

ПОЛИСА

Часопис за негување демократске политичке културе
Journal for Nurturing of Democratic Political Culture

ISSN 1846-0206 (Print)
ISSN 1846-0214 (Online)

Београд, 2022

политика

2022, година

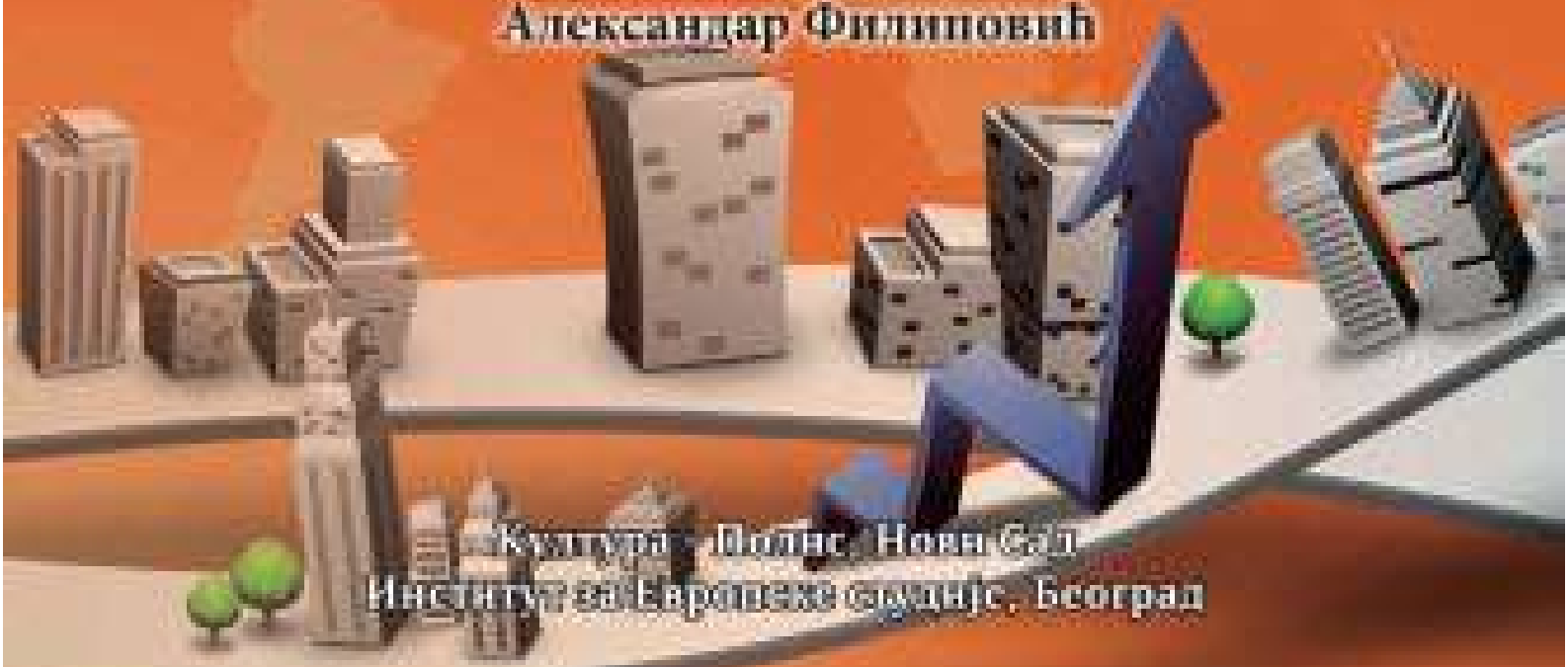
**ПЕРСПЕКТИВА УВОЂЕЊА
БЕЗБЕДНОСНЕ КУЛТУРЕ У
ОБРАЗОВНИ СИСТЕМ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ**

приредили:

Жељко Бјелајац

Александар Филиповић

Култура - Полис - Нови Сад
Институт за Европске студије, Београд

НЕНАД Д. СТЕФАНОВИЋ*

ИВАНА М. СПАИЋ**

Правни факултет за привреду и правосуђе
Нови Сад

UDC: 176:351.78

Прегледни рад

Примљен: 02.03.2021

Одобрен: 22.04.2021

Страна: 39–52

DOI: 10.51738/Kpolisa2021.18.1p.1.03

ПРОСТИТУЦИЈА ОД СТАРОГ РИМА ДО МОДЕРНОГ ДОБА СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА БЕЗБЕДНОСНУ КУЛТУРУ МЛАДИХ

Iuvat inconcessa voluptas
(Недозвољено уживање прија)

Ovid., Amor III 4,31
(Вилхар 1991,141)

Сажетак: Проституција представља негативан друштвени феномен који је присутан у свим фазама развоја људске цивилизације. Као таква јављала се у различитом интензитету и облицима, узрокујући при том озбиљне психолошке моралне и правне последице. Од античког периода до данашњих дана проституција опстаје, али је поглед на њу варирао у различитим историјским периодима. Проституција је нераскидиво везана за младе људе и као девијантно понашање оправдано је изазивала негативне реакције друштва. Циљ овог рада је да се кроз различите историјске епохе прикаже став према проституцији у различитим државним и друштвеним системима, од античке Грчке и Рима све до модерних времена. Имајући у виду негативан утицај и девијантност проституције, као и њен негативан утицај на младе особе, у посебном поглављу је обрађена улога безбедносне културе младих у превенцији проституције, а посебно значај и стабилност породице у васпитању и подизању здравих младих особа са нормалним моралним ставовима и принципима.

Кључне речи: проституција, римско право, безбедносна култура, положај младих жена, моралност

Уводно разматрање

Процес одрастања младих људи често прате проблеми које они нису у стању да објасне или да их препознају. Зрелост и искуство се стичу са година-

* nenad@pravni-fakultet.edu.rs

** ivanas.milic@gmail.com

ма и сваки сусрет младе особе са проблемом, који чак ни не уме да именује, представља непремостиву препреку. Помоћ је увек добродошла, али пред младима стоји и дилема коме се обратити и добити адекватан савет, подршку и помоћ. Њихова перцепција и квалификација појава које их угрожавају или им на неки начин прете, у неким ситуацијама, одступају од норми које су друштвено прихватљиве и опште прихваћене.

Девијантно понашање у виду проституције егзистирало је током читаве историје постојања људског друштва и у тривијалном говору често се назива „најстарији занат”. Сматра се да термин проституција „вуче” своје порекло из једне од две латинске речи „*prostitutio*” што би у преводу значило блуд, или „*prostitutus*” што се може превести као показати, изложити.

Дефинисање проституције представља комплексан задатак, обзиром да се ради о сложеној појави коју је потребно перципирати из различитих углова кроз социолошке, правне, филозофске, психолошке и културолошке аспекте. Немогуће је дати једнодимензионалан појам проституције јер постоји читав спектар фактора који утичу на њен настанак и заступљеност у друштву. „Потребно је обезбедити хомогено деловање више елемената који требају извести једну оперативну дефиницију, прихватљиву за правнике, социологе, психологе, и теоретичаре. Наиме, иако проституцију дефинишемо као законски неодрживу, не можемо, а да се не осврнемо на њен погубан социолошки карактер који по инерцији повлачи многе друштвене нус-појаве, као што су: недостатак образовања, тежак материјални положај, неадекватан однос родитеља и др.” (Бјелајац 2014, 120)

Проституција несумњиво представља облик девијантног понашања које је током историје мењало своје облике и начине испољавања у зависности од прихваћених друштвених норми и морала. Друштвена прихватљивост и благонаклоност према проституцији из античког периода, посебно у старој Грчкој, данас ни у једној држави нема свој пандан, чак ни у оним државама, као што је то нпр. Холандија¹, где се на проституцију гледа толерантније. Међу ауторима и теоретичарима не постоји јединствена дефиниција проституције обзиром да свако истиче као битан онај модел девијантног понашања из ког миљеа потиче: за правнике је примарно противправно деловање, социолози апострофирају социјалну изопаченост која се своди на то да се сексуални живот своди на робноновчани однос, док психолози и психијатри полазе од психичке неуравнотежености и фактора који су везани за психичко стање проститутке. При том, немогуће је а не осврнути се на економски аспект сексуалне делатности,

¹ Интересантно је да је проституција током средњег века била забрањена у Холандији, али се у појединим лучким и трговачким центрима, као нпр. у Амстердаму, толерисала. Жене утопљених морнара махом су се бавиле проституцијом како би прехраниле породицу, а градска управа је на то гледала благонаклоно. Толеранција према проституцији правдана је жељом да се смањи стопа силовања у лучким градовима, али се тај став променио шпанском окупацијом Холандије у XVI веку, праћен повећањем броја протестаната, који нису имали благонаклон став према проституцији. До увођења у правне оквире и регистрације тј. обавезних медицинских прегледа свих проститутки долази са Наполеоновим освајањем Холандије. Проституција и бордели су остали нелегални у Холандији све до краја XX века, иако су се толерисали, да би од 1988. године проституција била прихваћена као легално занимање, а од 2000. године бордели постају легални.

јер „проституција је врста комерцијалне делатности. Као таква она подлеже деловању економских законитости. Она се може подвести под појам „трговина сексуалношћу”, а има стални или привремени/повремени карактер. Сексуалност се претвара у робу и има употребну и прометну вредност” (Радуловић 1986) Занимљиво је да такозвана индустрија порока, у коју спадају производња и дистрибуција алкохола и дувана, легално коцкање и клађење, као и проституција тј. производња и промет дрога, у периодима криза и рецесија „показује отпорност на рецесију, односно њезин се удио у привреди не смањује него повећава и у кризи.” (видети Lovrinčević, Mikulić i Orlović 2015, 175)

Норме понашања, законске и моралне, дефинисане су степеном цивилизацијског развика неког друштва, а свако њихово кршење и непоштовање повлачило је за собом неку санкцију. Тако се и проституција, као социопатолошка појава и девијантно понашање, огледа у кршењу моралних друштвених норми којима се штите морал и опште усвојене друштвене норме. Проституција представља можда и најстарији облик социјалне патологије и као таква егзистира у свим периодима развоја цивилизације и људског друштва. У теорији постоји велики број дефиниција проституције, које покушавају да објасне овај друштвени феномен, полазећи од различитих критеријума. Бошковић у својој књизи наводи да „према француској криминолошкој литератури из четрдесетих година прошлог века, проституција је вршење недопуштених сексуалних односа лица женског пола на комерцијалној основи, тј. продавањем свога тела при случајним или узгредним сусретима с лицем са којим ступа у сексуалне односе, с карактеристичним осећајем равнодушности”. (Бошковић 2002, 278 упоредити J.P. Cogniard 1939) По професору Лазаревићу проституција је: „изнајмљивање, за новац или неку другу корист, свога тела другим лицима да на њему задовољавају свој полни нагон”. (Лазаревић 1995, 475) Свака релевантна дефиниција проституције у себи садржи три елемента који чине проституцију. Први је уска повезаност и довођење у корелацију новца и сексуалног односа. Други елемент се односи на сексуални промискуитет који подразумева сексуалне односе са великим бројем непознатих партнера. Као трећи елемент проституције истиче се емотивна равнодушност како према партнеру, тако и према индивидуалном осећају сексуалног задовољства. Зато се према савременим схватањима проституција може одредити као: „сексуални однос који подразумева плаћање (обично у новцу), екстремни промискуитет и емоционалну равнодушност према сексуалном чину и партнеру”. (Бјелајац 2017, 298) Сви ови елементи појма проституције заступљени су у свакој врсти проституције тј. без обзира да ли се ради о неорганизованој (уличној) проституцији, организованој (бордели) или елитној проституцији која се манифестује као пословна пратња девојака на позив.

Проституцијом се углавном баве млађе жене, мада и мушка проституција није занемарљива. Без обзира на родну заступљеност оне који се баве проституцијом треба посматрати као жртве, јер у великом броју случајева они се тиме невољно баве и имају велике психичке последице и трауме за цео живот. Уколико Менделсонову класификацију жртава пројектујемо на институт проституције, гледано са виктимолошког аспекта, жртве проституције могуће је

поделити на: невине жртве (жене које принудно, под претњом или силом, мимо своје воље, постану жртве проституције), жртве изазиваче (жене које се проституишу јер су преварене или уцењене) и жртве саучеснике (жене које се својеволјно баве проституцијом). На жалост позитивноправни прописи не праве разлику у степену одговорности без обзира о ком се облику жртве ради и санкције су исте за све.

Проституција кроз историју – од старог Рима до модерног доба

Установа брака је нераскидиво повезана са појмом конкубината и са сигурношћу можемо рећи да корени проституције датирају још из времена првог заснивања заједница заједничког живота мушкараца и жена. Готово је немогуће прецизно утврдити тачан тренутак настанка проституције као друштвене појаве, али је сигурно да се ради о веома старој пракси пружања сексуалних услуга уз извесну корист.

Библија, као основа хришћанства и западне културе и књижевности, наводи да је Цар Соломон имао хиљаду жена, седамсто супруга и тристо љубавница. Међутим, податке о конкубинама налазимо у писаној историји много пре настанка Библије. „Прва конкубина чије име налазимо уписано у историји вероватно је била Агара, робинја Египћанка која је можда била црнкиња. Агара је била слушкиња матријарха Саре, жене патријарха Аврама (2000-1720 прен.е.)” (Абот 2006, 13) Гледано историјски, развој проституције је одвијао паралелно са друштвено-економским развојем који подразумева друштвене неједнакости, превасходно доминацију мушкарца над женом. Фридрих Енгелс прави класификацију бракова и наводи три главна облика који одговарају периодима људског раздобља: за период дивљаштва он везује групни брак, да би се појавом варварства усталио синдијазмички брак (брак парова), а појавом цивилизације моногамни брак узима примат, али уз допуну прељубе и проституције. „Напредак који се овим редом јавља везан је за специфичност да се женама све више одузима полна слобода, док се она не одузима мушкарцима. И заиста, за мушкарце групни брак постоји и данас. Што је за жену злочин и што повлачи собом тешке законске и друштвене последице, то се сматра за мушкарца као часно или, у најгорем случају, као мала морална мрља која се са задовољством носи.” Енгелс почетке и настанак проституције види у појави имовинске неједнакости која се везује за појаву приватне својине. Проституција, по њему, представља „нужни корелат” робовског и најамног рада. Робинје су биле принуђене на проституцију, док су се слободне жене проституцијом бавиле професионално. (Engels1973, 67)

Проституција у периодима настанка цивилизације није била везана искључиво за најсиромашније друштвене слојеве. Од XV века пре нове ере уочава се појава такозване „храмовске проституције”, која се упражњавала током верских обреда по религијским објектима, као вид комуникације са натприродним силама. Сврха оваквих ритуала је било приношење жртви божанствима у виду невиности младих девојака. Обреди су се обављали предметима

који су имали симболички облик и намену, а у каснијем периоду сексуални чин су вршили свештеници у улози божијих емисара.

Проституција у античкој Грчкој

Античка Грчка оставила је много тековина иза себе. Атинска демократија и златно доба овог периода односило се само на мушкарце. Атињанке су углавном свој живот проводиле у кући, искључене из друштвених дешавања. Њихов „центар света” била је породица и брига о потомству. Образовање им је било ма̀ло или га уопште није било, а са напуњених четрнаест година родитељи су ћерке углавном удавали за много старије мушкарце који су успесима и учешћем у рату стекли право да се ожене и заснују своју породицу. Међутим, ни после ступања у брак положај жена није постајао ништа бољи.

Проституција, како женска тако и мушка, се у античког Грчкој толерисала и била је дозвољена законом. Шта више, мушкарци који су се бавили проституцијом нису трпели никакве друштвене осуде и живели су нормалним друштвеним животом, са изузетком да се нису могли бавити најзначајнијим државним пословима и вршити јавне функције. Солон (640—558. п. н. е.), атински државник, законодавац и један од седам мудраца Грчке, легализовао је проституцију као делатност и допустио отварање јавних кућа у којима су мушкарци могли да траже сексуалне услуге. „Прва јавна кућа основана је 594. године п.н.е. и те установе су биле у обавези да плаћају порезе и наплаћују услуге по утврђеном ценовнику.” (Бјелајац 2014, 123) Најнижа категорија проститутки у античкој Грчкој су се називале порне (грч. πόρνοι). Име су добиле по грчкој речи *perneti* (грч. πέρνειν) која у преводу значи „продати се”. Биле су у власништву макроа којима су давале претежни део зараде. „У ту скупину припадале су најчешће робинје и жене варварског порекла које су биле запослене у борделима. Они су у Грчкој били врло профитабилни и власнице су им често биле жене које су се и саме бавиле тим послом те су подучавале младе девојке да буду што боље у тој професији како би се могле из њега издигнути и постати куртизане вишег ранга.” (Zović 2016, 73) Слободне проститутке, као следеће у категоризацији, биле су мало изнад најниже категорије проститутки. Ту су спадале углавном слободне жене или жене које нису имале античко порекло. Временом су у ред ових проститутки улазиле и Атињанке које су због сиромаштва морале да се баве проституцијом како би обезбедиле голу егзистенцију. Више категорије проститутки располагале су извесним уметничким вештинама, углавном су знале да свирају неки инструмент или да плешу. Њихови клијенти су углавном били имућнији мушкарци, а забављале су их на гозбама и слављима на које је другим женама био забрањен приступ. Улога ових забављачица је био двострук: својим уметничким вештинама и познавањем гозбених песама утицале су на културу старих Грка, али су пружале и сексуалне услуге мушкарцима из високих слојева и због тога биле боље плаћене у односу на обичне проститутке у борделима и на улици. (Blundell 1995, 148) Највише у хијерархији проститутки налазиле су се хетере (грч. ἑταῖραι,

hetairai - пријатељица), елитне проститутке које је одликовало високо образовање и могућност вођења разговора са највећим интелектуалцима тога доба. Отменост, знање, виспреност издвајале су хетере у односу на остале Гркиње. У потпуности еманциповане, живеле су лагодним животом, обзиром да су саме зарађивале за себе и нису ни од кога зависиле. Саме су контролисале своју имовину и богатство, које је у потпуности било везано за њихову лепоту, славу и таленат завођења. У односу на друге проститутке, хетере нису доживљавале осуду друштва. Какав је био положај хетера и како се на њих гледало видимо и из Демостенове беседе противе Неере где каже: „Хетере чувамо ради уживања, конкубине за свакодневну бригу о нашим телесним потребама, а супруге да нам рађају легитимну децу и буду верни чувари наших домаћинстава.” (Demosthenes, н.д. 122) У поређењу са обичним, честитим женама хетере су уживале већа права и слободе. Мogle су слободно да се крећу, посећују позоришта и друга места на која је обичним женама био забрањен приступ. У литератури се као најпознатија хетера спомиње Аспазија, Периклова конкубина која никада није могла постати његова законита жена баш због закона које је он донео. Последње у класификацији проститутки у античкој Грчкој биле су конкубине које су најчешће означаване термином *Pallakai*. Конкубине су биле љубавнице које су стално живеле са својим господаром, најчешће робинје заробљене у рату, доведене да служе као љубавнице у периоду мира.

Проституција у старом Риму

Као и у античкој Грчкој, проституција није била табу ни у старом Риму.² Шта више, била је део свакодневног живота Римљана и детаљно регулисана правном регулативом, па самим тим и инкорпорисана у правни систем. Постојао је велики број назива којим су се означавале проститутке, али се некако највише усталио назив *meretrices* (множина од *meretrix*), што је означавало проститутке које су се бавиле проституцијом у виду регистроване делатности. Курилски едилци су водили званичну евиденцију сваке регистроване проститутке у Риму, односно „жене која је хтела својим телом да зарађује новац” (лат. *mulier que polamcorpore questum facit*). Поједини аутори пренаглашавају економски ефекат бављења проституцијом, не само у римском периоду, већ и у савременом добу, али не из угла проститутки већ оних који имају више користи од њиховог продавања свога тела. У периоду Рима то је била држава, док су данас то макрои и подводачи. (видети Flemming 1999, 38-42; Lovrinčević, Mikušić i Orlović 2015, 185-186)

Однос Римљана према проституткама и проституцији најбоље се види кроз законе који су регулисали брачне односе, јер је брак са проституткама сматрао илегалним (Burdick, William Livesey 2004, 217) Док је за мушкарце било друштвено прихватљиво да живе са таквим женама, жене коју су се бави-

² За разлику од античке Грчке где су проститутке уживале велики друштвени углед, биле образоване и цењене у високим интелектуалним слојевима, у старом Риму проститутке су биле ангажоване из нижих друштвених слојева, без икаквог угледа и образовања.

ле проституцијом сматране су неморалним и доживљавале презир и осуду друштвене заједнице. „Август је први започео нормативним путем да регулише ову сферу друштвеног живота. Он и његови наследници су постојећу праксу третирања проституције почели да уобличавају у законску регулативу и уносе неке новине. Августовим законима забрањују се бракови слободних Римљана, поготово из сенаторског реда, са сродницима или потомцима проститутки, а и прељуба постаје јавни деликт (*Lex Iulia de adulteris*), за који је изрицана казна прогонства. До тада је неверство жене кажњавао сам старешина породице, обично после саветовања са осталим укућанима (*iudicium domesticum*).” (Бујуклић 2007, 464)

Надзор над проституцијом у старом Риму, била је у рукама курилских едила, у чију је надлежност спадала брига о јавном реду и моралу грађана. Форум (*Forum*) је био место окупљања проститутки, махом крај статуа богова који су величали ерос (Венера, Марсија, Пан). Археолошка истраживања показују да су у великом броју улица које воде на Форум, постојали бордели, укључујући и *Porticus Margaritaria* (lat.) велики грађевински комплекс више објеката у подножју Палатина (*Palatium*), најпознатијег од седам римских брежуљака. Заједно са ликторима (*lictors*), курилски едили су вршили инспекцију бордела и контролисали њихов рад. Казне за непоштовање прописа, изрицане од стране едила, знале су бити веома сурове, како према проституткама тако и према власницима бордела. Казне су углавном биле новчане, али и у виду телесних казни - бичевања, уколико би власник бордела пропустио да региструје и пријави све проститутке. Кодекс изгледа проститутки такође је био нормиран, тако да оне нису смеле носити одећу као све друге Римљанке, већ су облачиле тогу - одећу мушкараца. Коса им је морала бити обојена у жуту или црвену боју, ципеле и накит нису смеле да носе, као ни било који одевни предмет обојен у боју пурпура. Курилски едил их је штитио од несавесних муштерија које нису желеле да плате услуге, а једном заведена у регистар проститутка је била у обавези да се до краја живота бави проституцијом јер није постојала могућност да се обрише из регистра, чак ни онда када би се накнадно удала и добила своју децу. Глумци, гладијатори и проститутке у старом Риму су били симболи срамоте (Hallett, Judith P. and Marilyn B. Skinner 2020, 66) и као такви означени као неугледна тј. озлоглашена лица. За Римљанке тј. жене чији су преци били пореклом из високог римског рода, а које су се бавиле проституцијом, санкције биле су изузетно строге и кретале су се од новчаних казни до прогонства (*exilium*). Такав положај (*infamia*) спречавао их је да наследе имовину или буду сведоци у судском поступку. Жене римског порекла нису се смеле бавити проституцијом јер је то занимање било намењено углавном за робинје или жене ослобођене ропског статуса. Међутим, и у Риму је постојала „елитна проституција” слична оној коју су пружале хетере у старој Грчкој. Те жене (*feminae famose*) биле су младе, образоване, римског порекла и њихови клијенти били су богати Римљани на високим државним позицијама који су своје љубавнице богато награђивали.

Проституција у средњем веку

Током средњег века, паралелно са развојем градова, и проституција доживљава своју ренесансу. Вечна дилема да ли овај вид девијантног понашања треба инкриминисати и санкционисати или га увести у легалне токове и на тај начин контролисати, био је изузетно актуелан и у овом периоду развоја људског друштва.

Током XV века, велики број градова је донео правну регулативу којом је нормирана делатност проститутки и бордела. У оквиру исте државе поједини градови су на различите начине гледали и регулисали проституцију, а све у зависности од става владара или градских управа. „Једна од особености проституције у феудалном друштву јесте и она која се односи на поједине облике тзв. дворске проституције која је била присутна у мањем или већем обиму на готово свим дворовима европских држава” (Бјелајац 2014, 125). Под утицајем ренесансе и развоја целокупног друштва, посебно у земљама западне Европе, у периоду XV и XVI века, створени су услови за процват проституције. Тако је према проценама појединих аутора у XVI веку „у Бечу било регистровано око 50.000 проститутки, у Паризу 30.000 – 40.000, колико их је било и у Лондону. (Fuchs 1910, 404-405)

Проституција је у средњем веку најчешће била повезана са кафанама, крчмама и другим местима на којима су се окупљале особе сумњиве прошлости и морала, а као резултат пада опште културе и писмености већине становништва. Та мрачна, задимљена места била су легло криминала и неморала, а проститутке су најчешће биле младе жене, принуђене да се баве овим послом како би обезбедиле елементарну егзистенцију. Све до појаве ренесансе и реформације, став власти према проституцији био је посебно благ, посебно у периоду бубонске куге (1347 - 1351.) познатије под називом „црна смрт”, која је усмртила трећину ондашње европске популације. Подаци које поједини аутори наводе говоре да су се проституцијом у средњем веку углавном бавиле сиромашне жене: „Иако су неке жене (а већина проститутки у средњем веку су биле жене), можда и проституисале по свом избору, велика већина је била изузетно сиромашна. Четири од пет проститутки у граду Дижону биле су сиромашне, просечна проститутка је почела да ради са 17 година, иако је отприлике једна трећина почела пре него што је напунила 15 година, а половина проститутки у Дижону била је присиљена на проституцију. Око 27 посто њих су биле жртве јавних силовања. Чинило се да је само 15 посто жена одабрало професију за себе” (Ditmore 2006, 299). Однос цркве према проституцији током средњег века је био изненађујуће благ. Католичка црква је на проституцију гледала као „нужно зло” које штити честите жене од сексуалних напада и силовања.

Тежње за контролом проституције у средњем веку су се јављале више пута у виду различитих мера: француски владар Луј IX (25. Април 1214. – 25. Август 1270.) покушао је да протера проституцију са територије свог царства, али је већ након две године био приморан да укине ту одлуку, након при-

тужби грађана да прохибициони закони у вези проституције угрожавају безбедност њихових ћерки и супруга. Енглески краљ Хенрик II (31. март 1519. – 10. јули 1559) такође је покушао ригорозним мерама да редукује проституцију, затварањем бордела током верских празника, забраном продаје хране и пића у борделима као и санкционисањем трудница и удатих жена које се баве проституцијом. Било је доста покушаја да се проституција дислоцира у одређене улице или ван градских зидина, а лондонска Улица Ружа (енг. Rose Street) толико је била позната по проституцији даје жаргонски термин „ишчупати ружу” постао еуфемизам за сексуални однос са проститутком. 1265. године енглески краљ, Едвард I (18 Јун 1239. – 7 Јули 1307.) наредио је свим проституткама да напусте Лондон или буду 40 дана заточене, а иста наредба је наложена и у каснијем периоду: 1307., 1383. и 1483. године, из чега можемо закључити да овакав приступ није давао очекиване резултате. Почетком XVI века у ондашњим списима се бележи масовно затварање бордела, а узроци до данас нису откривени. Неки сматрају да узрок лежи у масовном ширењу полних болести, по другима главни узрочник је економске природе односно не исплативост рада бордела. Оно што је сигурно, то је да је протестантска реформација била сигурно један од главних узрочника ове појаве, пропагирајући чедност пре брака.

Проституција у модерним временима

Крајем XIX века у криминолошкој теорији настао је термин „рођене проститутке” заснован на Теорији о рођеном злочинцу Чезареа Ломброза, која се базирала на повезаности физичког изгледа и карактера злочинца. Она је данас у потпуности одбачена, али је у појединим земљама, посебно фашистичке оријентације, током XIX века била широко прихваћена.

Током XX века у теорији, али и пракси, настала су три доминантна режима приступа проституцији као девијантном друштвеном понашању:

„*Прохибиционизам*, који се према проституцији односи као према преступу. проститутка, сводник и клијент могу бити законски гоњени (неке државе САД); *Реглементаризам*, посматра проституцију као „неопходно зло”, које се може контролисати, као јавну службу, потчињену правилима (Немачка, Холандија); *Аболиционизам*, који се односи на легализовање проституције. Овим режимом забрањује се и кажњава сводништво и врбовање. (Француска и др.)” (Вјелажас, Жељко Dj. 2011, 55-56) Овим режимима приступа може се додати још један који се не спомиње у теорији, али је можда и најзаступљенији у пракси. То је индиферентан и помирљив став државе и друштва према овој појави и њеном спречавању, што само доприноси експанзији проституције и криминала.

Проституција је данас део међународне индустрије секса која обухвата: производњу и дистрибуцију порнографских књига, часописа и видео материјала, рад стриптиз клубова, локала и уговарање „пословне пратње” младих атрактивних жена. Почетак двадесет првог века остаће упамћен у историји цивили-

зације по убрзаном технолошком напретку, чега смо сведоци и данас. Интернет је постао свакодневица, а његова одлика неконтролисаног и неограниченог виртуелног простора представља идеално тло за експанзију проституције. У тренутку писања овог рада (март 2021.) у десет најпосећенијих веб сајтова налазе се два који нуде порнографски садржај. (Top Websites Ranking, 2021). Због своје децентрализоване природе и практичне немогућности регулације највећег дела интернета на њему су се нашли и постали доступним садржаји и могућности који су са оне стране и закона и друштвеног морала. Порнографија је генерално најпретраживанији термин на интернету, а порнографски сајтови садрже изузетно велике количине материјала. И док је мејнстрим део интернета до одређене мере регулисан, остатак није, и у том виртуелном и практично неограниченом простору сексуални предатори, укључујући педофиле, могу да задовољавају своје склоности на начине који су у чисто физичком свету немогући (Бјелајац и Филиповић 2020).

Забрињавајућа је промена мишљења и става према проституцији, посебно у круговима малолетника. Проституција је некада била табу, а данас се стиче утисак да се, као никад, ради на њеној промоцији и афирмацији. Изостала је друштвена стигматизација и морал савременог друштва је очигледно у великој кризи. Према неким статистичким подацима само 10% млађих малолетника и тинејџера има негативан став према порнографији, док чак 90% њих подржава, прихвата или има неутралан став. (Pornography Statistics, 2021) Улога интернета у експанзији проституције је несагледива. Комуникација између клијената и проститутки је анонимна и мање подложна контроли државних органа и институција. Плаћање сексуалних услуга проституткама такође је лако изводљиво онлајн и погодности које пружа интернет као што су дискреција и анонимност чине од интернета ефикасан алат у афирмацији проституције.

Због тога је значај породице и њена стабилност од неизмерне превентивне важности у васпитању и грађењу здравих младих особа са нормалним моралним принципима и ставовима. На жалост, породица је у кризи и све су доминантнија мишљења која пропагирају индивидуалност и самодовољност, док се на породицу гледа као на „нужно зло”, архаичну друштвену појаву која спречава могућност индивидуалног испољавања у савременом глобалистичком свету.

Појам и улога безбедносне културе младих у превенцији проституције

Према Љубомиру Стајићу, појам безбедносне културе се дефинише као „скуп усвојених ставова, знања, вештина и правила из области безбедности, испољених као понашање и процес, о потреби, начинима и средствима заштите личних, друштвених и међународних вредности од свих извора, облика и носилаца угрожавања, без обзира на место или време њиховог испољавања." (Стајић, Мијалковић и Станаревић 2005, 59) Бјелајац на безбедносну културу гледа као „културу у којој појединци знају своја права и обавезе, као облик

бонтонa, где би људи требали да се подучавају начинима како да избегну непотребне неспоразуме и потенцијално опасне конфликте. Добра безбедносна култура, пре свега, треба да допринесе да се сви људи осећају опуштеније и самопоузданије у свакодневним животним и радним приликама.” (Бјелајац 2017, 443)

У научној заједници постоји сагласност да је факторе који доводе жене у позицију да се баве проституцијом могуће поделити у две категорије: ендogene (унутрашње) и социолошке (спољне). Улазак у свет проституције неретко је везан за адолесцентски период, када младе, наивне, емотивно недовољно развијене жене, услед преваре, принуде или присиле пристану да продају своје тело. Заједничка карактеристика готово свих проститутки је да потичу из дисфункционалних породица и да су током детињства или у периоду пубертета претрпеле изванредан вид сексуалног, физичког или психичког злостављања. На тај начин желећи да побегну од злостављања оне улазе у „зачарани круг насиља” пуног лажи и лицемерја, из ког је готово немогуће изаћи, јер стигма коју носе и друштвена осуда остају до краја живота.

Пракса показује да је код младих особа узраста 16-22 године бављење проституцијом, у великом броју случајева, блиско повезана са делинквенцијом. (Reid, Joan A., and Alex R. Piquero 2014, 259-260) Уколико се томе додају наркоманија и алкохолизам, као опијати који служе за бег од стварности, последице по тако млади организам врло често имају фаталан исход. Чак и у ситуацијама када живот није угрожен њиховом конзумацијом, опасност по нарушавање здравља је вишеструко увећана, узимајући у обзир распрострањеност АИДС-а хепатитиса и других заразних болести. То је разлог због ког поборници безбедносне културе теже подизању колективне свести о негативним последицама проституције, посебно код младих и инсистирају на мерама којима ће држава утицати на смањење популаризације комерцијалне проституције и њене индиректне промоције и афирмације у медијима.

Један од највећих генератора добровољног пристајања на проституцију, сасвим сигурно је финансијски моменат и лукративност. У бављењу проституцијом тражи се излаз из лоше материјалне и социјалне ситуације, те је због тога рад на превенцији проституције од кључног значаја у њеном сузбијању. Мере као што су едукација деце и омладине о штетности проституције и њихово укључивање у едукативне садржаје прилагођене узрасту деце и младих, као и вођење ажурне евиденције у здравственим, безбедносним, статистичким и социјалним установама и институцијама, у великој мери могу помоћи у сузбијању негативних ефеката проституције, посебно из угла превенције.

Закључно разматрање

Експанзија феминизма и акценат на правима жена, али и делотворне методе контроле рађања, у великој су мери утицале на положај љубавница и проститутки. Став друштвене заједнице према предбрачном сексу постао је све благонаклонији, док су ванбрачне заједнице све више правило, а не изузетак. У

таквом миљеу граница између девојке и љубавнице је све теже уочити. Савремене љубавнице, у односу на оне из прошлости, све су ређе у браку, а све више финансијски независне од својих љубавника и клијената.

Иако постоје опречни ставови и мишљења по питању проституције, диферентна теоријска тумачења и концепти, као и мимоилажења по питању третирања ове девијантне појаве и понашања, чињеница је да се ради о појави која показује висок степен адаптације због чега је успела вековима да опстане у различитим цивилизацијским епохама и бројним друштвеним системима. Став према проституцији се у великој мери последњих деценија променио, обзиром да су ранија гледишта углавном узрок ове појаве тражила у психофизичким особинама проститутки. Данас се на проституцију гледа из другог угла, а узроци ове социопатолошке појаве се проналазе у друштвеним узроцима, а не у индивидуи.

Заступљеност и обим проституције младих жена (али и мушкараца) данас је тешко утврдити, обзиром да се ради о глобалној, широко распрострањеној појави. Све пројекције су засноване на процени јер се ради о скривеним радњама које су често повезане са криминалним активностима.

Интернет нове генерације је створио нови, непрегледни простор за друштвене интеракције сваке врсте. Тај простор је сваке секунде све већи, разноврснији и кореспондира са различитим људским потребама. И како је онлајн простор за деловање сексуалних предатора практично неограничен, а са њим и могућности, најбољи начин заштите од њих овог манипулативног деловања и његових последица је подизање личног нивоа свести о безбедности, а нарочито нивоа безбедносне културе на интернету (Бјелајац и Филиповић 2021). Превенција проституције, у смислу безбедносне културе младих, мора да крене од породице, јер без обзира колико се друштво труди у наметању превентивних мера, родитељи су први који треба, кроз изградњу љубави и поверења са својим дететом, да уоче прве сигнале упозорења и правовременом реакцијом одврате своје дете од странпутице. Да ли ће родитељи у томе успети зависи од много фактора, али је подршка младим, неизграђеним и емотивно незрелим бићима, разумевање и подршка најближих често највећа препрека уласку у мрачни свет проституције.

Литература

1. Абот, Елизабет. 2006. *Историја љубавница*. Београд: Геопоетика.
2. Бјелајац, Жељко. 2017. *Безбедносна култура – умеће живљења*. Нови Сад: Правни факултет за привреду и правосуђе.
3. Вјелајац, Жељко Dj. 2011. "Prostitution as a Controversial Social Phenomenon from History to Modern Age." *The Review of International Affairs*: 48-69.
4. Бјелајац, Жељко. 2014. *Трговина људима Злочин против човечности*. Нови Сад: Правни факултет за привреду и правосуђе.

5. Бјелајац, Жељко Ђ. и Александар М. Филиповић. 2020. „Интернет и друштвене мреже као неограничени простор за концентрацију и мултиплицирано присуство педофила”. У: „Педофилија – узроци и последице”, ур. Жељко Ђ. Бјелајац и Александар М. Филиповић, посебно издање, *Култура полиса*, 29-40
6. Бјелајац, Жељко Ђ. и Александар М. Филиповић. 2021. „Флексибилност дигиталних медија за манипулативно деловање сексуалних предатора”, *Култура полиса*, XVIII (44) 51-67, <https://doi.org/10.51738/Kpolisa2021.18.1r.2.01>.
7. Blundel, Sue. 1995. *Women in Ancient Greece*. London: British Museum Press.
8. Бошковић, Мило. 2002. *Криминологијаса пенологијом II део Социјална психологија*. Нови Сад: Правни факултет, Центар за издавачку делатност.
9. Бујуклић, Жика, 2007. *Форум Романум*. Београд: Правни факултет Универзитета у Београду, Јавно предузеће „Службени гласник”.
10. Burdick, William Livesey. 2004. *The principles of Roman law and their relation to modern law*. The Lawbook Exchange, Ltd., Roman sexualities. Princeton University Press.
11. Demosthenes, Against Neaera, section 122. н.д. Perseus Digital Library. Последњи приступ 7. март 2021. <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Dem.+59+122&redirect=true>
12. Ditmore, Melissa Hope, ur. 2006. *Encyclopedia of prostitution and sex work*. Vol. 1. Westport, Connecticut, United States: Greenwood Publishing Group.
13. Вилхар, Албин. 1991. *Латински цитати*. Нови Сад: Матица Српска.
14. Engels, Fridrih. 1973. *Porijeklo porodice, privatnog vlasništva i države*. Zagreb: Naprijed.
15. Flemming, Rebeca. 1999. Quae corpore quaestum facit: the sexual economy of female prostitution in the Roman Empire. *The Journal of Roman Studies*, (89): 38-61.
16. Fuchs, Eduard. 1910. *Illustrierte Sittengeschichte-Die Galante Zeit*. München: Verlag Albert Lang.
17. Hallett, Judith P. and Marilyn B. Skinner. 2020. eds. *Roman sexualities*. Princeton University Press.
18. Лазаревић, Љубиша. 1995. *Кривично право Југославије посебни део*. Београд: Савремена администрација.
19. Lovrinčević, Željko, Davor Mikulić i Ante Orlović. 2015. „Економски аспекти индустрије порока у Хрватској.” *Друштвена истраживања*, 24 (2): 175-196. <https://doi.org/10.5559/di.24.2.01>
20. Радуловић, Драган. 1986. *Проституција у Југославију*. Београд: Завод за издавачку делатност „Филип Вишњић”.
21. Reid, Joan A., and Alex R. Piquero. 2014. “On the relationships between commercial sexual exploitation/prostitution, substance dependency, and delinquency in youthful offenders” *Child maltreatment* 19, (3-4): 247-260.
22. Стајић, Љубомир, Саша Мијалковић и Светлана Станаревић. 2005. *Безбедносна култура*. Београд: Драганић.

23. Top Websites Ranking, н.д. Последњи приступ 20. март 2021.
<https://www.similarweb.com/top-websites/>
24. Zović, Valentina 2016. Hetairae, meretrices et aliae - Pogled na prostituciju u grčko - rimskom svijetu. *Latina et Graeca*, 2(30): 71-82.

NENAD D. STEFANOVIĆ*

IVANA M. SPAIĆ**

Faculty of Law for Commerce and Judiciary
Novi Sad

Review work

Received: 02.03.2021

Approved: 22.04.2021

Page: 39–52

PROSTITUTION FROM ANCIENT ROME TO MODERN TIMES WITH SPECIAL EMPHASIS ON THE SAFETY CULTURE OF YOUNG PEOPLE

Iuvat inconcessa voluptas

(Unauthorized enjoyment of pleasure)

Ovid., Amor III 4,31

(Вилхар 1991, 141)

Summary: Prostitution is a negative social phenomenon that is present in all stages of development of human civilization. As such, it appeared in various intensities and forms, causing serious psychological, moral and legal consequences. From the ancient period to the present day, prostitution has survived, but the view of it has varied in different historical periods. Prostitution is inextricably linked to young people and as a deviant behavior has justifiably provoked negative reactions from society. The aim of this paper is to present the attitude towards prostitution in different state and social systems, from ancient Greece and Rome to modern times, through different historical epochs. Having in mind the negative impact and deviance of prostitution, as well as its negative impact on young people, a special chapter deals with the role of youth safety culture in prostitution prevention, and especially the importance and stability of the family in educating and raising healthy young people with normal moral attitudes and principles.

Keywords: prostitution, Roman law, security culture, position of young women, morality

Introductory consideration

The process of growing up young people is often accompanied by problems that they are unable to explain or recognize. Maturity and experience are

* nenad@pravni-fakultet.edu.rs

** ivanas.milic@gmail.com

gained with age, and every encounter of a young person with a problem, which he does not even know how to name, is an insurmountable obstacle. Help is always welcome, but young people are also faced with the dilemma of who to turn to and get adequate advice, support and help. Their perception and qualification of phenomena that threaten them or threaten them in some way, in some situations, deviate from norms that are socially acceptable and generally accepted.

Deviant behavior in the form of prostitution has existed throughout the history of human society and is often called “the oldest craft” in trivial speech. It is believed that the term prostitution “derives” its origin from one of the two Latin words “prostitutio”, which in translation would mean fornication, or “prostitute”, which can be translated as show, expose.

Defining prostitution is a complex task, given that it is a complex phenomenon that needs to be perceived from different angles through sociological, legal, philosophical, psychological and cultural aspects. It is impossible to give a one-dimensional notion of prostitution because there is a whole spectrum of factors that influence its emergence and representation in society. “It is necessary to ensure the homogeneous operation of several elements that need to derive a single operational definition, acceptable to lawyers, sociologists, psychologists, and theorists. Namely, although we define prostitution as legally unsustainable, we cannot but refer to its disastrous sociological character which by inertia entails many social side effects, such as: lack of education, difficult financial situation, inadequate parental relations, etc.” (Bjelajac, 2014, 120)

Prostitution is undoubtedly a form of deviant behavior that has changed its forms and ways of expression throughout history, depending on accepted social norms and morals. Social acceptability and benevolence towards prostitution from the ancient period, especially in ancient Greece, today has no counterpart in any country, not even in those countries, such as e.g. The Netherlands, where prostitution is viewed more tolerantly. There is no single definition of prostitution among authors and theorists, since everyone emphasizes as important the model of deviant behavior from which the milieu originates: for lawyers it is primarily illegal action, sociologists emphasize social depravity which comes down to sex life being reduced to a slave-money relationship, while psychologists and psychiatrists start from the psychological balance and factors related to the mental state of the prostitute. At the same time, it is impossible not to refer to the economic aspect of sexual activity, because “prostitution is a type of commercial activity. As such, it is subject to the operation of economic laws.

It can be summed up as “sex trafficking”, and as a permanent or temporary character. Sexuality transforms the body and has a useful and commercial value “(Радуловић 1986) It is interesting that the so-called vice industry, which includes the production and distribution of alcohol and tobacco, legal gambling and betting, as well as prostitution, ie. drug production and trafficking, in periods of crisis and recession “shows resilience to recession, ie its decline in the econ-

omy decreases and increases in the crisis.” (see Lovrinčević, Mikulić and Orlović 2015, 175)

Norms of behavior, legal and moral, are defined by the degree of civilizational development of a society, and any violation and disrespect of them entailed a sanction. Thus, prostitution, as a sociopathological phenomenon and deviant behavior, is reflected in the violation of moral social norms that protect morality and generally accepted social norms. Prostitution is perhaps the oldest form of social pathology and as such exists in all periods of development of civilization and human society. In theory, there are a large number of definitions of prostitution, which try to explain this social phenomenon, starting from different criteria. In his book, Boskovic states that “according to the French criminological literature from the 1940s, prostitution is the performance of illicit sexual relations by females on a commercial basis, ie. by selling his body in accidental or incidental encounters with a person with whom he has sexual relations, with a characteristic feeling of indifference.” (Бошковић 2002, 278 compare JP Cogniard 1939) According to Professor Lazarević, prostitution is: “renting, for money or some other the benefit of one's body to other persons to satisfy one's sexual urge.” (Лазаревић 1995, 475) Each more relevant definition of prostitution contains three elements that make up prostitution. The first is the close connection and correlation of money and sexual intercourse. The second element refers to sexual promiscuity, which involves sexual intercourse with a large number of unknown partners. The third element of prostitution is emotional indifference to both the partner and the individual's sense of sexual satisfaction. Therefore, according to modern understandings, prostitution can be defined as: “sexual intercourse that involves payment (usually in money), extreme promiscuity and emotional indifference to the sexual act and partner.” (Бјелајац 2017, 298) All these elements of the concept of prostitution are represented in every type of prostitution, ie. regardless of whether it is unorganized (street) prostitution, organized (brothel) or elite prostitution, which manifests itself as a business escort of girls on call.

Younger women are mostly involved in prostitution, although male prostitution is not negligible. Regardless of gender representation, those engaged in prostitution should be viewed as victims, because in a large number of cases they are reluctant to do so and have great psychological consequences and trauma for life. If we project Mendelssohn's classification of victims into the institute of prostitution, from a victimological point of view, victims of prostitution can be divided into: innocent victims (women who forcibly, under threat or force, against their will, become victims of prostitution), provocative victims because are deceived or blackmailed) and accomplices (women who voluntarily engage in prostitution). Unfortunately, positive legal regulations do not make a difference in the degree of responsibility, regardless of the form of victim, and the sanctions are the same for everyone.

Prostitution through history - from ancient Rome to modern times

The institution of marriage is inextricably linked to the notion of concubinage, and we can say with certainty that the roots of prostitution date back to the time when the communities of men and women lived together for the first time. It is almost impossible to precisely determine the exact moment of the emergence of prostitution as a social phenomenon, but it is certainly a very old practice of providing sexual services with some benefit.

The Bible, as the basis of Christianity and Western culture and literature, states that King Solomon had a thousand wives, seven hundred wives and three hundred mistresses. However, information about concubines can be found in written history long before the Bible was written. "The first concubine name I find in the written history was probably Hagar, an Egyptian slave who may be a black woman. Hagar was the servant of Patriarch Sarah, the wife of Patriarch Abraham (2000-1720 BC)." (Абор 2006, 13) Friedrich Engels classifies marriages and lists three main forms that correspond to the periods of the human period: he binds group marriage to the period of savagery, so that the emergence of barbarism establishes a syndiastic marriage (marriage of couples), prostitution. "The progress that is occurring in this order is related to the specificity that women are increasingly deprived of sexual freedom, while it is not taken away from men. And indeed, for men, group marriage still exists today. What is a crime for a woman and which entails severe legal and social consequences, is considered for a man as an honor or, in the worst case, as a small moral stain that can be worn with pleasure." According to him, prostitution is a "necessary correlate" of slave and wage labor. Slaves were forced into prostitution, while free women engaged in prostitution professionally. (Engels 1973, 67)

The institution of marriage is inextricably linked to the notion of concubinage, and we can say with certainty that the roots of prostitution date back to the time when the communities of men and women lived together for the first time. It is almost impossible to precisely determine the exact moment of the emergence of prostitution as a social phenomenon, but it is certainly a very old practice of providing sexual services with some benefit.

Prostitution in the periods of the emergence of civilization was not tied exclusively to the poorest social strata. From the 15th century BC, the appearance of the so-called "temple prostitution" was noticed, which was practiced during religious ceremonies in religious buildings, as a form of communication with supernatural forces. The purpose of such rituals was to sacrifice to the deities in the form of the innocence of young girls. The rites were performed with objects that had a symbolic shape and purpose, and in the later period, the sexual act was performed by priests in the role of God's emissaries.

Prostitution in ancient Greece

Ancient Greece left many legacies behind. Athenian democracy and the golden age of this period applied only to men. Athenian women mostly spent their lives at home, excluded from social events. Their “center of the world” was the family and the care of the offspring. Their education was scarce or non-existent, and from the age of fourteen, the daughters' parents mostly married much older men who, through success and participation in the war, gained the right to marry and start a family. However, even after marriage, the position of women did not get any better.

Prostitution, both female and male, was tolerated in ancient Greece and was allowed by law. Moreover, men engaged in prostitution did not suffer any social condemnation and lived a normal social life, with the exception that they could not engage in the most important state affairs and perform public functions. Solon (640-558 BC), an Athenian statesman, legislator and one of the seven sages of Greece, legalized prostitution as an activity and allowed the opening of brothels where men could seek sexual services. “The first brothel was founded in 594 BC. and those institutions were obliged to pay taxes and charge for services according to the established price list.” (Bjelajac 2014, 123) The lowest category of prostitutes in ancient Greece was called porn (Greek πόρναι). They got their name from the Greek word *pernemi* (Greek *πέρνημι*), which means “to be sold”. They were owned by pimps to whom they gave the bulk of their earnings. “The group belongs to the most common women and women of barbarian origin who were employed by brothels.

In Greece, they were very profitable owners, and they often taught themselves to young women to teach the young profession better, so that we could raise ourselves from the top and become a courtesan of a higher branch.” (Zović 2016, 73) Free prostitutes These included mostly single women or women who did not have ancient origins. Over time, these prostitutes also included Athenian women who had to engage in prostitution due to poverty in order to ensure a bare existence. Higher categories of prostitutes had certain artistic skills, they mostly knew how to play an instrument or dance. Their clients were mostly wealthier men, and they entertained them at feasts and celebrations to which other women were forbidden access. The role of these entertainers was twofold: with their artistic skills and knowledge of feast songs, they influenced the culture of the ancient Greeks, but they also provided sexual services to high-class men and were therefore better paid than ordinary prostitutes in brothels and on the streets. (Blundell, 1995, 148) Most in the hierarchy of prostitutes were heterosexuals (Greek *ἑταῖραι*, *hetairai* - friend), elite prostitutes who were characterized by higher education and the ability to have conversations with the greatest intellectuals of the time. Elegance, knowledge, and sophistication set the heterosexuals apart from other Greek women. Completely emancipated, they lived a

comfortable life, considering that they earned for themselves and did not depend on anyone. They controlled their own property and wealth, which was completely related to their beauty, fame and talent of seduction. In relation to other prostitutes, heterosexuals did not experience the condemnation of society. We can see what the position of the heterosexuals was and how they were viewed from Demosthenes' speech against Neera, where he says: (Demosthenes, n.d. 122) "Compared to ordinary, virtuous women, heterosexuals enjoyed greater rights and freedoms. They could move freely, visit theaters and other places to which ordinary women were forbidden access. The most famous heterosexual in the literature is Aspasia, Pericles' concubine who could never become his lawful wife precisely because of the laws he passed. The last in the classification of prostitutes in ancient Greece were concubines, which were most often denoted by the term *Pallakai*. The concubines were mistresses who lived permanently with their master, most often slaves captured in the war, brought to serve as mistresses in the period of peace.

Prostitution in ancient Rome

As in ancient Greece, prostitution was not taboo in ancient Rome.¹ Moreover, it was a part of the everyday life of the Romans and was regulated in detail by legal regulations, and thus incorporated into the legal system. There were a large number of names used to denote prostitutes, but somehow the name *meretrices* (plural of *meretrix*) became the most established, which meant prostitutes who engaged in prostitution in the form of a registered activity. The *Kuril aediles* kept official records of every registered prostitute in Rome, that is, "a woman who wanted to make money with her body" (lat. *Mulier que polam corpore questum facit*). Some authors overemphasize the economic effect of prostitution, not only in the Roman period, but also in modern times, but not from the point of view of prostitutes but of those who benefit more from selling their bodies. In the period of Rome, it was a state, while today it is pimps and pimps. (see Flemming 1999, 38-42; Lovrinčević, Mikulić and Orlović 2015, 185-186)

The attitude of the Romans towards prostitutes and prostitution is best seen through the laws that regulated marital relations, because marriage with prostitutes was considered illegal (Burdick, William Livesey. 2004, 217). engaged in prostitution were considered immoral and experienced contempt and condemnation from the community. "August was the first to start regulating this sphere of social life in a normative way. He and his successors began to shape the existing practice of treating prostitution into legislation and introduced some novelties. The laws of Augustus forbade marriages of free Romans, especially

¹ Unlike ancient Greece where prostitutes enjoyed a high social reputation, were educated and valued in the upper intellectual strata, in ancient Rome prostitutes were engaged from lower social strata, without any reputation or education.

from the senatorial order, with relatives or descendants of prostitutes, and adultery became a public offense (*Lex Iulia de adulteris*), for which a sentence of persecution was imposed. Until then, a woman's infidelity was punished by the head of the family, usually after consulting with other members of the household (*iudicium domesticum*).” (Бујуклић 2007, 464)

The control over prostitution in ancient Rome was in the hands of the *Kuril aediles*, whose competence included the care of public order and the morals of the citizens. The Forum was a gathering place for prostitutes, mostly near statues of gods glorifying eros (*Venus, Mars, Pan*). Archaeological excavations show that in a large number of streets leading to the Forum, there were brothels, including *Porticus Margaritaria* (lat.) A large building complex of several buildings at the foot of the Palatine (*Palatium*), the most famous of the seven Roman hills. Together with the *lictors*, the *Kuril aediles* inspected the brothels and controlled their work. Penalties for non-compliance, imposed by the aedile, could be very harsh, both against prostitutes and brothel owners. The fines were mostly fines, but also in the form of corporal punishment - flogging, if the brothel owner failed to register and report all prostitutes. The code of appearance of prostitutes was also standardized, so that they were not allowed to wear clothes like all other Roman women, but wore *toga* - men's clothes. Their hair had to be dyed yellow or red, they were not allowed to wear shoes and jewelry, as well as any clothing item dyed purple. The *Kuril deal* protected them from unscrupulous customers who did not want to pay for services, and once registered as a prostitute, she was obliged to engage in prostitution for the rest of her life because there was no possibility to delete her from the register, even when she later married. and got her children. Actors, gladiators and prostitutes in ancient Rome were symbols of shame (Hallett, Judith P. and Marilyn B. Skinner. 2020, 66) and as such marked as infamous, ie. notorious faces. For Roman women, ie. women whose ancestors were of high Roman descent, and who engaged in prostitution, the sanctions were extremely severe and ranged from fines to exile (*exilium*). Such a position (*infamia*) prevented them from inheriting property or being witnesses in court proceedings. Women of Roman origin were not allowed to engage in prostitution because the occupation was intended mainly for slaves or women freed from slave status. However, there was also “elite prostitution” in Rome, similar to that provided by heterosexuals in ancient Greece. These women (*feminae famose*) were young, educated, of Roman descent, and their clients were wealthy Romans in high government positions who richly rewarded their mistresses.

Prostitution in the Middle Ages

During the Middle Ages, in parallel with the development of cities, prostitution experienced its renaissance. The eternal dilemma of whether this type of

deviant behavior should be incriminated and sanctioned or introduced into legal channels and thus controlled, was extremely relevant in this period of development of human society.

During the 15th century, a large number of cities passed legal regulations that regulated the activities of prostitutes and brothels. Within the same state, individual cities viewed and regulated prostitution in different ways, all depending on the attitude of the rulers or city administrations. "One of the peculiarities of prostitution in feudal society is the one that refers to certain forms of the so-called court prostitution, which was present to a greater or lesser extent in almost all courts of European countries" (Bjelajac, 2014, 125). Under the influence of the Renaissance and the development of the entire society, especially in the countries of Western Europe, in the period of the 15th and 16th centuries, conditions were created for the flourishing of prostitution. Thus, according to the estimates of some authors, in the 16th century, "about 50,000 prostitutes were registered in Vienna, 30,000 - 40,000 in Paris, as many as in London. (Fuchs, 1910, 404-405)

In the Middle Ages, prostitution was most often associated with taverns, taverns and other places where people of dubious past and morals gathered, as a result of the decline of the general culture and literacy of the majority of the population. Those dark, smoky places were a hotbed of crime and immorality, and prostitutes were mostly young women, forced to engage in this business in order to provide an elementary existence. Until the advent of the Renaissance and the Reformation, the government's attitude towards prostitution was particularly mild, especially during the bubonic plague (1347-1351) better known as the "Black Death", which killed a third of the then European population. According to some authors, prostitution in the Middle Ages was mainly done by poor women: "Although some women (and most prostitutes in the Middle Ages were women) may have prostituted of their choice, the vast majority were extremely poor. Four out of five prostitutes in the city of Dijon were poor, the average prostitute started working at the age of 17, although approximately one third started before the age of 15, and half of the prostitutes in Dijon were forced into prostitution. About 27 percent of them were victims of public rape. Only 15 percent of women seemed to choose a profession for themselves" (Ditmore, 2006, 299). The attitude of the church towards prostitution during the Middle Ages was surprisingly mild. The Catholic Church saw prostitution as a "necessary evil" that protects virtuous women from sexual assault and rape.

Aspirations to control prostitution in the Middle Ages appeared several times in the form of various measures: the French ruler Louis IX (April 25, 1214 - August 25, 1270) tried to expel prostitution from the territory of his empire, but after only two years was forced to overturn that decision, following citizens' complaints that prohibition laws regarding prostitution endangered the safety of their daughters and wives. King Henry II of England (March 31, 1155 - July 10, 1189) also tried to reduce prostitution by rigorous measures, closing brothels

during religious holidays, banning the sale of food and drink in brothels, and sanctioning pregnant women and married women engaged in prostitution. There have been many attempts to dislocate prostitution to certain streets or outside the city walls, and London's Rose Street was so famous for its prostitution that the slang term "pluck a rose" became a euphemism for a sexual prostitute. In 1265, the English king, Edward I (18 June 1239 - 7 July 1307) ordered all prostitutes to leave London or be imprisoned for 40 days, and the same order was ordered in a later period: 1307, 1383 and 1483. year, from which we can conclude that this approach did not give the expected results. At the beginning of the 16th century, the writings of that time recorded the mass closure of brothels, and the causes have not been discovered to this day. Some believe that the cause lies in the mass spread of sexually transmitted diseases, while others believe that the main cause is economic in nature, ie the unprofitability of brothels. What is certain is that the Protestant Reformation was certainly one of the main causes of this phenomenon, propagating chastity before marriage.

Prostitution in modern times

At the end of the 19th century, the term "born prostitute" was coined in criminological theory, based on the theory of the born criminal Cesare Lombroso, which was based on the connection between the physical appearance and the character of the criminal. Today, it has been completely rejected, but in some countries, especially fascist ones, it was widely accepted during the 19th century.

During the twentieth century, in theory, but also in practice, three dominant regimes of access to prostitution as a deviant social behavior emerged:

"Prohibitionism, which treats prostitution as a crime. a prostitute, pimp, and client may be prosecuted (some U.S. states); Regulatoryism views prostitution as a "necessary evil" that can be controlled, as a public service, subject to rules (Germany, the Netherlands); Abolitionism, which refers to the legalization of prostitution. This regime prohibits and punishes pimping and recruitment. (France, etc.)." (Bjelajac, Željko Dj. 2011, 55-56) To these modes of access can be added another that is not mentioned in theory, but is perhaps the most common in practice. It is an indifferent and conciliatory attitude of the state and society towards this phenomenon and its prevention, which only contributes to the expansion of prostitution and crime.

Today, prostitution is a part of the international sex industry, which includes: production and distribution of pornographic books, magazines and video materials, work of strip clubs, bars and contracting "business escorts" of young attractive women. The beginning of the twenty-first century will be remembered in the history of civilization for its accelerated technological progress, which we are witnessing even today. The Internet has become commonplace, and its feature of uncontrolled and unlimited virtual space is an ideal ground for the expansion

sion of prostitution. At the time of writing (March 2021), the ten most visited websites contain two that offer pornographic content. (Top Websites Ranking, 2021). Due to its decentralized nature and the practical impossibility of regulating most of the Internet, contents and possibilities that are beyond the law and social morality have been found and become available on it. Pornography is generally the most searched term on the Internet, and pornographic sites contain extremely large amounts of material. And while the mainstream part of the Internet is to some extent regulated, the rest is not, and in that virtual and virtually unlimited space sexual predators, including pedophiles, can satisfy their preferences in ways that are impossible in a purely physical world (Бјелajaц и Филиповић 2021).

The change of opinion and attitude towards prostitution is worrying, especially in the circles of minors. Prostitution used to be a taboo, and today one gets the impression that, as never before, we are working on its promotion and affirmation. There is no social stigmatization and the morale of modern society is obviously in a great crisis. According to some statistics, only 10% of young minors have a negative attitude towards pornography, while as many as 90% of them support, accept or have a neutral attitude. (Pornography Statistics, 2021) The role of the Internet in the expansion of prostitution is incalculable. Communication between clients and prostitutes is anonymous and less subject to control by state bodies and institutions. Paying for sexual services to prostitutes is also easily done online and the benefits provided by the internet such as discretion and anonymity make the internet an effective tool in affirming prostitution.

Therefore, the importance of the family and its stability is of immense preventive importance in the upbringing and building of healthy young people with normal moral principles and attitudes. Unfortunately, the family is in crisis and opinions that propagate individuality and self-sufficiency are increasingly dominant, while the family is seen as a “necessary evil”, an archaic social phenomenon that prevents the possibility of individual expression in the modern globalist world.

The concept and role of youth safety culture in the prevention of prostitution

According to Ljubomir Stajić, the concept of security culture is defined as “a set of adopted attitudes, knowledge, skills and rules in the field of security, expressed as behavior and process, on the need, ways and means of protecting personal, social and international values from all sources, forms and carriers threats (regardless of the place or time of their manifestation.” (Стајић, Мијалковић и Станаревић 2005, 59) Вјелajaц views security culture as “a culture in which individuals know their rights and obligations, as a form of etiquette, where people should be taught ways to avoid unnecessary misunderstand-

ings and potentially dangerous conflicts. A good security culture, above all, should contribute to all people feeling more relaxed and confident in everyday life and work.” (Бјелајац, 2017, 443)

There is a consensus in the scientific community that the factors that put women in a position to engage in prostitution can be divided into two categories: endogenous (internal) and sociological (external). Entering the world of prostitution is often related to the adolescent period, when young, naive, emotionally underdeveloped women, due to fraud, coercion or coercion, agree to sell their bodies. A common feature of almost all prostitutes is that they come from dysfunctional families and have suffered some form of sexual, physical or psychological abuse during childhood or puberty. In this way, wanting to escape from abuse, they enter a “vicious circle” of violence full of lies and hypocrisy, from which it is almost impossible to get out, because the stigma they carry and social condemnation remain for the rest of their lives.

Practice shows that in young people between the ages of 16 and 22, engaging in prostitution is, in a large number of cases, closely related to delinquency. (Reid, Joan A., and Alex R. Piquero. 2014, 259-260) If drug addiction and alcoholism are added to this, as opiates that serve to escape from reality, the consequences for such a young organism very often have a fatal outcome. Even in situations when life is not endangered by their consumption, the risk of health damage is multiplied, taking into account the prevalence of AIDS, hepatitis and other infectious diseases. This is the reason why advocates of security culture strive to raise collective awareness of the negative consequences of prostitution, especially among young people, and insist on measures by which the state will reduce the popularization of commercial prostitution and its indirect promotion and affirmation in the media.

One of the biggest generators of voluntary consent to prostitution is certainly the financial moment and lucrativeness. In dealing with prostitution, a way out of a bad material and social situation is sought, and therefore work on the prevention of prostitution is of key importance in its suppression. Measures such as educating children and youth about the dangers of prostitution and their inclusion in age-appropriate educational content for children and young people, as well as keeping up-to-date records in health, safety, statistical and social institutions, can greatly help combat the negative effects of prostitution. , especially from the point of view of prevention.

Concluding remarks

The expansion of feminism and the emphasis on women's rights, but also effective methods of birth control, have greatly influenced the position of mistresses and prostitutes. The attitude of the social community towards premarital sex has become more and more favorable, while extramarital unions are increas-

ingly the rule, not the exception. In such a milieu, the boundaries between a girl and a mistress are increasingly difficult to see. Modern mistresses, compared to those from the past, are less and less married, and more and more financially independent of their lovers and clients.

Although there are conflicting views and opinions on the issue of prostitution, different theoretical interpretations and concepts, as well as misunderstandings on the treatment of this deviant phenomenon and behavior, the fact is that it is a phenomenon that shows a high degree of adaptation. epochs and numerous social systems. The attitude towards prostitution has changed to a great extent in recent decades, since earlier views mostly sought the cause of this phenomenon in the psychophysical characteristics of prostitutes. Today, prostitution is viewed from a different angle, and the causes of this sociopathological phenomenon are found in social causes, not in the individual.

The prevalence and extent of prostitution of young women (but also men) is difficult to determine today, given that it is a global, widespread phenomenon. All projections are based on assessment because they are covert actions that are often related to criminal activities.

The new generation of the Internet has created a new, vast space for social interactions of all kinds. That space is getting bigger, more diverse every second and corresponds to different human needs. And as the online space for the action of sexual predators is practically unlimited, and with it the possibilities, the best way to protect against their manipulative action and its consequences is to raise personal level of security awareness, especially the level of security culture on the Internet (Бјелајац и Филиповић 2021). Prevention of prostitution, in terms of youth safety culture, must start from the family, because no matter how hard society tries to impose preventive measures, parents are the first to, through building love and trust with their child, notice the first warning signals and timely response. turn your child away. Whether parents will succeed in that depends on many factors, but support for young, undeveloped and emotionally immature beings, understanding and support of loved ones is often the biggest obstacle to entering the dark world of prostitution.

References

1. Абот, Елизабет. 2006. *Историја љубавница*. Београд: Геопоетика.
2. Бјелајац, Жељко. 2017. *Безбедносна култура – умеће живљења*. Нови Сад: Правни факултет за привреду и правосуђе.
3. Vjelajac, Željko Dj. 2011. "Prostitution as a Controversial Social Phenomenon from History to Modern Age." *The Review of International Affairs*: 48-69.
4. Бјелајац, Жељко. 2014. *Трговина људима Злочин против човечности*. Нови Сад: Правни факултет за привреду и правосуђе.

5. Бјелајац, Жељко Ђ. и Александар М. Филиповић. 2020. „Интернет и друштвене мреже као неограничени простор за концентрацију и мултиплицирано присуство педофила”. У: „Педофилија – узроци и последице”, ур. Жељко Ђ. Бјелајац и Александар М. Филиповић, посебно издање, *Култура полиса*, 29-40
6. Бјелајац, Жељко Ђ. и Александар М. Филиповић. 2021. „Флексибилност дигиталних медија за манипулативно деловање сексуалних предатора”, *Култура полиса*, XVIII (44) 51-67, <https://doi.org/10.51738/Kpolisa2021.18.1r.2.01>.
7. Blundel, Sue. 1995. *Women in Ancient Greece*. London: British Museum Press.
8. Бошковић, Мило. 2002. *Криминологијаса пенологијом II део Социјална патологија*. Нови Сад: Правни факултет, Центар за издавачку делатност.
9. Бујуклић, Жика, 2007. *Форум Романум*. Београд: Правни факултет Универзитета у Београду, Јавно предузеће „Службени гласник”.
10. Burdick, William Livesey. 2004. *The principles of Roman law and their relation to modern law*. The Lawbook Exchange, Ltd., Roman sexualities. Princeton University Press.
11. Demosthenes, Against Neaera, section 122. н.д. Perseus Digital Library. Последњи приступ 7. март 2021. <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Dem.+59+122&redirect=true>
12. Ditmore, Melissa Hope, ur. 2006. *Encyclopedia of prostitution and sex work*. Vol. 1. Westport, Connecticut, United States: Greenwood Publishing Group.
13. Вилхар, Албин. 1991. *Латински цитати*. Нови Сад: Матица Српска.
14. Engels, Fridrih. 1973. *Porijeklo porodice, privatnog vlasništva i države*. Zagreb: Naprijed.
15. Flemming, Rebeca. 1999. Quae corpore quaestum facit: the sexual economy of female prostitution in the Roman Empire. *The Journal of Roman Studies*, (89): 38-61.
16. Fuchs, Eduard. 1910. *Illustrierte Sittengeschichte-Die Galante Zeit*. München: Verlag Albert Lang.
17. Hallett, Judith P. and Marilyn B. Skinner. 2020. eds. *Roman sexualities*. Princeton University Press.
18. Лазаревић, Љубиша. 1995. *Кривично право Југославије посебни део*. Београд: Савремена администрација.
19. Lovrinčević, Željko, Davor Mikulić i Ante Orlović. 2015. „Економски аспекти индустрије порока у Хрватској.” *Друштвена истраживања*, 24 (2): 175-196. <https://doi.org/10.5559/di.24.2.01>
20. Радуловић, Драган. 1986. *Проституција у Југославију*. Београд: Завод за издавачку делатност „Филип Вишњић”.
21. Reid, Joan A., and Alex R. Piquero. 2014. “On the relationships between commercial sexual exploitation/prostitution, substance dependency, and delinquency in youthful offenders” *Child maltreatment* 19, (3-4): 247-260.

22. Стајић, Љубомир, Саша Мијалковић и Светлана Станаревић. 2005. *Безбедносна култура*. Београд: Драганић.
23. Top Websites Ranking, н.д. Последњи приступ 20. март 2021.
<https://www.similarweb.com/top-websites/>
24. Zović, Valentina 2016. Hetairae, meretrices et aliae - Pogled na prostituciju u grčko - rimskom svijetu. *Latina et Graeca*, 2(30): 71-82.